

İSTANBUL

EĞİTİM DERGİSİ

ISTANBUL EDUCATION JOURNAL (ISTJ)

Istanbul Eğitim Dergisi, 2024

Cilt.1 Sayı.1 Sayfa.55-73

Makale Türü: Araştırma Makalesi

doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1570079

IV. Millî Eğitim Şûrasında Türk Tarih Tezi'ne Getirilen Eleştiriler ve Savunular

Emrah Kaya^{1*}, Neslihan Altuncuoğlu²

^{1*}Sorumlu yazar, Erciyes Üniversitesi, Tarih Bölümü, Kayseri, Türkiye

ektarih@gmail.com 0009-0004-0916-3508

² Erciyes Üniversitesi, Tarih Bölümü, Kayseri, Türkiye 0000-0002-3244-5077

Makale Geliş Tarihi: 19/10/2024

Makale Kabul Tarihi: 26/12/2024

Öz

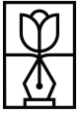
Bu çalışma, IV. Millî Eğitim Şûrasının demokratik eğitim temalı raporunda yer alan Türk Tarih Tezi'ne karşı getirilen eleştirileri ve savunuları gerekçeleriyle birlikte ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda IV. Millî Eğitim Şûrasında oluşturulan Eğitim ve Öğretimde Dayanılan Demokratik Esasları Gözden Geçirecek Komisyonun demokratik eğitim temalı raporu ve bu rapora ilişkin farklı kaynaklardaki eleştiriler ve savunular incelenmiştir. Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yaklaşımlarından doküman analizi yöntemine başvurulmuştur. Bu yöntem, literatür taramasını ifade ettiği için tarama modelinde desenlenmiş betimsel bir çalışmadır. Yapılan taramalar sonucunda şûraya ait dokümanlar başta olmak üzere arşiv belgeleri, kitaplar ve kitap bölümleri, sempozyum ve kongre bildirileri, makaleler, gazeteler ve dergilerdeki verilere ulaşılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniğine başvurulmuş, yazılı veya görsel dokümanların öne çıkan açık veya kapalı anlamlarının sistemli bir şekilde çözümlemesi yapılmıştır. Sonuç olarak şûrada tezin, yakın tarih araştırmalarına engel olması nedeniyle Osmanlı Devleti'nden kopuşu ifade ettiği vurgusuna ulaşılmıştır. Tezin millî kimlik oluşturma kaygısıyla Osmanlı Devleti'nden kopuşu içermesi, Türk tarihinin bütünsel gerçekliğine zarar verdiği belirtilmiştir. Buna karşın tezin haklı bir davanın devamı olarak Türk'ün öz saygısını yeniden inşa etme çabasının bir ürünü olduğunu ifade edenler de olmuştur. Bulgular ışığında dikkate alınması gereken en önemli nokta, tarih öğretiminde tarihî gerçekleri yadsımadan millî tarihin dünyada yaşananlarla karşılaştırılarak öğretiminin yapılması önerilebilir.

Anahtar kelimeler: *Demokrasi, tarih öğretimi, Türk tarih tezi, IV. millî eğitim şûrası.*

Atf bilgisi: Kaya, E. ve Altuncuoğlu, N. (2024). IV. millî eğitim şûrasında Türk tarih tezi'ne getirilen eleştiriler ve savunular. *Istanbul Eğitim Dergisi*, 1(1), 55-73. <https://doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1570079>

İntihal: Bu makalenin benzerlik oranı [intihal.net](https://www.intihal.net) ile kontrol edilmiş olup incelemesi en az iki hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik ilkesi ile gerçekleştirilmiştir.

Telif hakkı: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir ve çalışmaları [Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı \(CC BY NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) kapsamında yayımlanmaktadır.

Criticisms and Defenses of the Turkish Historical Thesis at the 4th National Education Council

Emrah Kaya^{1*}, Neslihan Altuncuoglu²

^{1*}Corresponding author, Erciyes University, Department of History, Kayseri, Türkiye

ektarih@gmail.com 0009-0004-0916-3508

² Erciyes University, Department of History, Kayseri, Türkiye 0000-0002-3244-5077

Date of submission: 19/10/2024

Date of acceptance: 26/12/2024

Abstract

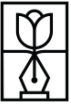
This study aims to present the criticisms and defences against the Turkish History Thesis included in the democratic education-themed report of the 4th National Education Council, together with their justifications. In this context, the democratic education-themed report of the Commission to Review the Democratic Principles Based on Education and Teaching established at the 4th National Education Council, and the criticisms and defences of this report in different sources are analyzed. The document analysis method, one of the qualitative research approaches, is used as the research method. This method is a descriptive study patterned in the scanning model because it refers to the literature review. As a result of the scans, data from the council documents, archive documents, books and book chapters, symposium and congress proceedings, articles, newspapers, and magazines are reached. The content analysis technique is used to analyse the data, and the explicit or implicit meanings of the written or visual documents are systematically analysed. As a result, it is emphasised that the thesis expresses a break from the Ottoman State so it prevents recent history research. It is stated that the thesis's inclusion of a break from the Ottoman State with the concern of creating a national identity harms the holistic reality of Turkish history. On the other hand, some state that the thesis is a product of an effort to rebuild the self-esteem of the Turks as a continuation of a just cause. In light of the findings, the most important point to be considered is that national history should be taught by comparing it with what is happening in the world without denying historical facts in history teaching.

Keywords: Democracy, history teaching, Turkish historical thesis, 4th national education council.

Cite as: Kaya, E. & Altuncuoglu, N. (2024). Criticisms and defenses of the Turkish historical thesis at the 4th national education council. *Istanbul Education Journal*, 1(1), 55-73. <https://doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1570079>

Plagiarism: This article's similarity rate is checked via intihal.net, and its review is carried out by at least two referees using the double-blind review principle.

Copyright: Authors own the copyright to their work published in the journal under the [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License \(CC BY NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Giriş

Devletlerin bekasında bir ölkü meselesi olan tarih disiplini (Safran, 2010), zamansal süreçte devletleri yönetenler tarafından propaganda aracı olarak kullanılmış, yöntem olarak da politik ve ideolojik kaygıların öne çıkarılması yoluna gidilmiştir (Özbaran,1998). Bu nedenledir ki varlığını meşrulaştırmak isteyen her iktidar tarihî olay ve olguları ideolojisi doğrultusunda izah etmeyi amaç edinmiştir (Öztürk, 2022). İktidar ile tarih arasındaki bu güçlü ilişki de resmî tarihçilik denilen yeni bir olgunun ortaya çıkmasına zemin hazırlamış (Safran, 2013), kısaca tarih; iktidarlardan tarafından araçsallaştırılarak resmî bir söyleme dönüşmeye başlamıştır. Tekeli (2016) bu söylemin ortaya çıkış sürecini şu sözleriyle ifade etmeye çalışmıştır:

[...] ulus devletlerin doğuşu sırasında toplumların geleneksel ve yerel bağlarının çözülüp yerine soyut ulusal bağlulukların oluşturulması ve ulusal kimliklerin yaratılmasında tarih bir araç olarak kullanılmıştır. Tarihi ve ulusal önderleri mistifiye eden resmî tarihler ortaya çıkmıştır. Bu metinler ulusal ideolojinin nasıl kurulduğunu ortaya koymak bakımından incelenmesi gereken belgeler hâline gelmişlerdir (s. 36).

Yeni Türkiye'nin kurulmasının akabinde yapılan bir dizi inkılap hareketi gerek millî gerekse medeni gelenekler üzerine inşa edilmeye başlanmıştır. İnşa sürecinde ise salt Osmanlı çerçevesinden ziyade Türk tarihine ait geleneklerin gücünden istifade edilmek istenmiştir (Safa, 2010). Bu noktada Mustafa Kemal liderliğinde Türk'ün kurtuluş hareketini başarıya ulaştıran bir grup siyasi tarafından Türk'e yeni bir kimlik vermek amacıyla Türk Tarih Tezi denilen yeni bir anlayış tasarlanmıştır (Ersanlı, 2021).

Tezin tasarlanmasında Batılıların Türk ulusunun morfolojik yapısına dair sarf ettikleri küçümseyici söylemlerin büyük bir etkisi olmuştur. Atatürk'ten aldığı direktiflerle Afet İnan, İsviçre'de yaptığı doktora tez çalışmasıyla (Akyüz, 2021) Von Le Coq ve Grunewald gibi düşünürlerin Türkler hakkında ileri sürdükleri görüşleri gerekçelendirerek çürütmüş; Orta Asya'nın yerli halkı olan Türklerin de Hint-Avrupaî kavimler gibi beyaz ırktan olduklarını ortaya koymuştur (Safa, 2010). Konu özelindeki çalışmalar 1930 yılında bir oluşum olarak ortaya çıkan Türk Tarih Heyeti bünyesinde de devam etmiş, "Türk Tarihinin Ana Hatları" isimli çalışmanın yayımlanması ile sonuçlanmıştır. Söz konusu eser, Türk Tarih Tezi'nin özünü teşkil etmekle beraber bütün medeniyetlerin kaynağını Türk milletine dayandırıyor (İnan, 1989).

15 Nisan 1931'de bu türden tarih çalışmalarının daha geniş ölçüde yapılabilmesi için kurumsal bir değişikliğe gidilmiş; Türk Tarih Heyeti yerini Türk Tarih Tetkik Cemiyetine bırakmıştır. Ardından cemiyet, 1935'te Türk Tarih Kurumu adını almış; Türk'ün medeniyet tarihini incelemek ve yayımlamak misyonunu üstlenmiştir (İnan, 1989). Bu doğrultuda Türk Tarih Tezi'ne uygun ders kitapları yazmayı amaç edinen cemiyet, liselerde okutulmak üzere dört ciltlik bir tarih ders kitabı kaleme almıştır (Ersanlı, 2021).

Türk Tarih Tezi ve onun ürünü olarak yazılan dört ciltlik tarih ders kitabı serisi, 1932 yılında toplanan I. Türk Tarih Kongresinde tüm ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Ulusal mahiyette düzenlenen bu kongrede, her ne kadar ilgili tez detaylıca açıklanmış olsa da bilimsel açıdan eleştirilere maruz kalmıştır (Köken, 2014). Atatürk döneminin son tarih kongresi olma özelliği gösteren (Kuşçi, 2021), 1937 yılında uluslararası mahiyette düzenlenen II. Türk Tarih Kongresinde ise Türk Tarih Tezi hiçbir eleştiri almadan kabul görmüş (Oral, 2015), böylece tarih anlayışında millî olma ülküsüne ulaşmıştır. Atatürk'ün ölümünü takip eden yıllarda (Toprak, 2015), özellikle de 1939-1943 yılları arasında hümanist tezin etkileri hissedilmeye başlanmıştır (Ersanlı, 2021).

Atatürk dönemi tarih anlayışındaki aşırı milliyetçiliği reddeden hümanist tezin (Keskin, 2012) Türk eğitimine girişi de ilk defa 1939 yılında toplanan I. Maarif Şûrası ile mümkün olmuştur (Köken, 2014). Dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ile özdeşleşen hümanist teze göre Türk kültürü Batılı kültürlerle buluşturulmak istenmiştir (İlknur, 2007). 1943 yılında toplanan II. Maarif Şûrasında ise Atatürk'ün kurduğu Türk Tarih Kurumu ve onun tezi olan millî tarih ülküsüne yeniden dönmüşse de (Sakaoğlu, 2018) bu şûrada Hamit Ongunsu, Hıfzırrahman Raşit Öymen gibi isimlerce Türk Tarih Tezi'nin dogmatik yapısına yüksek dozda eleştiriler de getirilmiştir (Kabapınar, 1992).

Türk Tarih Tezi'ne getirilen bu eleştiriler 1946 sonrası dönemde de artarak devam etmiştir (Sivrioğlu, 2020). Zira bu yıldan itibaren demokratik rejime geçişle beraber eğitimin temel ilke ve hedeflerinde değişim yaşanmıştır. En nihayetinde 1949 yılında toplanan IV. Millî Eğitim Şûrasında eğitimde demokratik esaslar konusu üzerinde durulmuş, hatta bu konunun tartışıldığı komisyonda da Türk Tarih Tezi'ne ilişkin eleştiriler ve savunular yapılmıştır (Köken, 2014).

Her ne kadar literatürde gerek Maarif (Millî Eğitim) Şûraları gerekse de Türk Tarih Tezi'nin tema olarak işlendiği çok sayıda çalışma bulunmasına karşın bahsi geçen temaların birlikte irdelendiği özgün bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma kapsamında da IV. Millî Eğitim Şûrası özelinde oluşturulan bir komisyonda

Türk Tarih Tezi'nin ifade ettiği anlam ele alınmış, bu anlamda yapılan eleştirilerin veya savunuların gerekçeleriyle birlikte verilmesi amaçlanmış ve şu sorulara cevaplar aranmıştır:

1. IV. Millî Eğitim Şûrasında oluşturulan Eğitim ve Öğretimde Dayanılan Demokratik Esasları Gözden Geçirecek Komisyonunda, Türk Tarih Tezi'nin ifade ettiği anlam nedir?
2. Bu şûrada ilgili tezin eleştirilme nedenleri nelerdir?
3. Söz konusu tezi eleştirenlere karşılık kimler, hangi savunuları yapmıştır? Bu savunuların gerekçeleri nelerdir?
4. İlgili şûrada Türk Tarih Tezi'ne yönelik getirilen eleştirilerin ve savunuların akademik tarihçilikteki karşılığı ne olmuş ya da şûradaki tartışmalar akademik tarihçilikte hangi yönleriyle benzerlikler göstermektedir?

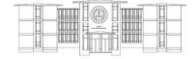
Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme ve elde edilen verilerin analizine dair bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Çalışmada olayları ve algıları buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamlandırmayı amaçlayan nitel araştırma yaklaşımından yararlanılmıştır (Sak, Sak, Şendil ve Nas, 2021). Yararlanılan yaklaşımın bir sonucu olarak da veri toplama tekniklerinden doküman analizi yöntemine başvurulmuştur (Sak vd., 2021).

Başvurulun yöntem, çalışılan konuyla ilgili literatür taramasını ifade ettiği için araştırma modellerinden tarihsel tarama modeline başvurulmuştur. Bu anlamda başta IV. Millî Eğitim Şûrasına ait dokümanlar ve raporlar olmak üzere arşiv belgeleri, dönemin süreli yayınları (gazeteler ve dergiler) taranmak suretiyle işe koşulmuş, buradaki bulgular; kitaplar, kitap bölümleri, kongre bildirimleri ve makaleler ışığında bütünü verecek şekilde kaleme alınmıştır (Baltacı, 2019). Haricen çalışma kapsamında yararlanılan tüm dokümanlara resmi yollardan uygun kanallar aracılığıyla ulaşılmasına özen gösterilmiş, böylesi bir tutumla da araştırmanın güvenilir ve geçerli sonuçlar vermesi arzu edilmiştir (Sak vd., 2021).

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak, IV. Millî Eğitim Şûrası kapsamında oluşturulan beş komisyondan biri olan Eğitim ve Öğretimde Dayanılan Esasları Gözden Geçirecek Komisyonun “demokratik temalı eğitim” raporu bulunmaktadır. Bu noktada ilgili komisyonda Türk Tarih Tezi ile hümanist tezin taraftarlarının savundukları görüşün (Copeaux, 2016) belgelerdeki hâliyle titiz bir şekilde aktarımı sağlanmıştır (Sak vd., 2021).

Verilerin Analizi

Gelinen noktada dokümanların orijinalliği ile birincil kaynakların kendi arasındaki tutarlılığı test edildikten sonra dokümanlardaki verilerin anlaşılması ve analiz edilmesi aşamasına geçilmiştir. Verilerin analizinde ise nitel veri analiz yöntemlerinden “içerik” denilen yöntemle başvurulmuş, yazılı veya görsel dokümanların öne çıkan açık veya kapalı anlamlarının sistemli bir şekilde çözümlenmesi yapılmıştır (Sak vd., 2021).

Bulgular

Demokrasi, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de yaşamsal bir dava meselesidir. Bu davanın Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren metotlu bir çalışma ile kısa sürede uygulanabilmesi önemliydi (Çağlar, 1949). Öteden beri ortaya çıkmış bir müessese olarak demokrasinin Türkiye'de gerçek anlamda ortaya çıkışı, 1946 yılında tek parti hayatından çok partili hayata geçişle yaşanmıştır (Görener, 1949).

Tek parti iktidarının son Başbakanı olan Őemsettin Günaltay (Kaplan, 1999), henüz 26 Temmuz 1949 tarihinde İstanbul'da üniversiteli gençlere hitaben “Bugün bize yapılan her türlü hançerlemelere tahakkuk ettirmek istediğimiz büyük demokrasi ideali uğruna katlanıyoruz ve katlanacağız.” telkininde bulunmuş (Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi [BCA], 1949, 27 Temmuz) bu telkinini Bursa'da verdiği bir demeçle desteklemiştir. Bu demecinde “*dar kafalı kimseler elinde bu rejimin bir felaket doğurabileceğine*” yönelik söylemlerde bulunmuştur (BCA, 1949, 3 Ağustos).

Tüm bu açıklamalardan sonra çok partili yaşama geçişin bir gereği olarak demokrasinin ve demokratik değerlerin eğitim ve öğretime tatbiki, IV. Millî Eğitim Şûrasının temel konusu olmuştur (Güler, 2004). Hatırlanacağı üzere bu Şûra, Başbakan Őemsettin Günaltay'ın konuşmasıyla açılmıştır. Günaltay, bu tarihteki konuşmasında, genellikle gençlerin okullarda iyi bir demokrasi terbiyesiyle

yetiştirilmesi gerekliliğinden söz etmiştir. Ardından Bakan Banguoğlu da söz almak suretiyle (Maarif Şûrası Dün Açıldı, 1949, 23 Ağustos) “[...] 25 yıllık bir inkılâp rejimi devrinden bir geniş demokrasi devrine intikal etmekteyiz” (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 1990) sözleriyle esas anlamda Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin uzunca bir süre demokrasi şuurunda yaşadığı zayıflığa ya da noksanlığa vurgu yapmak istemiştir (Orkunoğlu, 2018).

Dolayısıyla kamuoyunda “Muzaffer Maarif Şûrası” olması ümit edilen (Adivar, 1949) bu şûranın merkezine doğal olarak demokrasi temalı eğitim raporu alınmıştır. İlgili konu, Eğitim ve Öğretimde Dayanılan Demokratik Esasları Gözden Geçirecek Komisyon tarafından DTCF’nin 205 numaralı odasında (MEB, 1990) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden Prof. Dr. Esat Arsebük başkanlığında (MEB, 1990) 22 Ağustos 1949 tarihinde saat 15.00 itibarıyla tartışmaya açılmıştır. Bu doğrultuda daha önce MEB tarafından hazırlanan “Demokratik Eğitim” konulu rapor okunarak incelemeye alınmıştır. İncelemeler sonucunda raporun titizlikle hazırlandığı ancak içerik ve başlık arasında tam anlamıyla bir bağ kurulamadığı gerekçesiyle yeni bir raporun hazırlanmasına karar verilmiştir (MEB, 1990). Bunun için de ayrıca bir Tali Komisyon oluşturulmuş, başkanlığına da Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı getirilmiştir (Maarif Şûrasında, 1949, 26 Ağustos).

Tali Komisyonun uzun tartışmalardan sonra elde etmiş olduğu tespitlerin bir redaksiyon (düzeltme) komitesi tarafından raporlaştırılması uygun görüldükten sonra yeniden Tali Komisyona sevki uygun bulunmuştur. Kubalı, başkanlığındaki Tali Komisyon, çeşitli incelemeler yaptıktan sonra rapora son şeklini vermiştir. Esas komisyonda 26 Ağustos 1949 tarihinde oy birliğiyle kabul edilen rapor, ardından şûra heyetine değerlendirilmek üzere sunulmuştur (MEB, 1990).

Raporun özünde demokrasinin tanımı, demokratik eğitimin gerekliliği ve önemi, okul içinde ve dışında eğitim konuları vardır. Demokratik eğitim meselesi hakkında hazırlanan 27 Ağustos 1949 tarihli bu rapor, 29 Ağustos 1949 tarihinde İstanbul Üniversitesi Rektörü Ömer Celal Sarç başkanlığında toplanan şûra heyetinde Komisyon Sözcüsü Dr. Kadri Olcay tarafından okunmuştur (MEB, 1990). Ardından rapor hakkında heyet tarafından son değerlendirmeler yapılmış, birtakım küçük değişikliklerle rapor aynen kabul edilmiştir (Millî Eğitim Şûrası, 1949, 30 Ağustos).

Şûra heyetinde söz konusu raporu “bir gaflet vesikası” şeklinde nitelendiren İzmir İnönü Lisesi Müdürü Ziya Somar buna dayanak olarak şunu ileri sürmüştür: *“Raporun sonunda demokratik bir terbiye için tarihî şuura büyük bir yer verilmesi ileri sürüldüğü hâlde rapor ruh itibarıyla böyle bir tarihî şuradan mahrum*

bulunmaktadır.” Ayrıca Somar, rapordaki “demokrasiye yeni yeni ayak uydurulduğu” şeklindeki söylemin politik ve ideolojik kaygıların etkisiyle yazıldığını iddia etmekten de geri kalmamıştır (MEB, 1990).

Dinç'e (2015) göre çağdaş eğitim anlayışından esintiler taşıyan bu rapora göre tarih dersi ile demokrasi arasında mutlak bir ilişki vardır. Bu ilişki sayesinde tarih, üstlendiği misyonla demokrasinin kendiliğinden ortaya çıkmasına ve gelişmesine doğrudan katkıda bulunur (MEB, 1990). Nitekim demokrasinin ortaya çıkmasında veya aidiyet duyulan topluma yerleşmesinde tarih dersine büyük bir rol düşmektedir. Eğer tarihten beklenen bu ise tarihin öğretimi hususunda dikkatli olmak gerekir (Okumuş, 2015). Son derece hassasiyet gerektiren bu konu, IV. Millî Eğitim Şûrasında demokratik eğitim temalı raporda hâliyle işlenmiştir. MEB (1990) rapor dâhilinde tarih öğretimi hususunda şu ifadelere yer vermiştir:

İnkılap hamlelerimizle, dünya medeniyetine kendi öz millî değerlerimizle katılmak endişesi, tarih ve dil araştırmalarımızda, bazen mübalağalara düşmemize, bazen de ağır ihmaller göstermemize sebep olmuş bulunmaktadır. Türk medeniyeti ve ilim dünyası bakımından uzak tarihimize ait değerli araştırmalar yapılırken, yakın tarihimize ait ihmaller ders kitaplarımıza kadar sirayet etmiştir. Halbuki, uzak ve yakın bütün tarihimizin tetkiki içindedir ki, Atatürk devrinin ve inkılap Türkiye'sinin gerçek değerini belirtmek mümkün olabilir. Sümer ve Eti medeniyeti gibi Selçuk ve Osmanlı medeniyetinin de çağdaş tarihte müstesna ve mümtaz bir mevkii vardır. Binaenaleyh, Osmanlı tarihini de bütün içtimai, hukuki, siyasi ve iktisadi müesseseleri ve kültür varlıklarıyla benimseyerek araştırmalar yapmak, Osmanlı devrinde olduğu gibi Cumhuriyet devrinde de iyi ve kötü taraflarımızı belirtecek objektif mukayeseler yapmak, millî ruh ve şuurumuz, tarihimiz ve eğitim sistemimiz için paha biçilemez bir kıymet arz edecektir. Gençlerimize, engin ve zengin olan millî tarihimizin devamlılığı şuurunu vermek, siyasi müesseseler ve telakkileri dogmatik bir zihniyetle değil, fakat objektif ve pozitif bir görüşle muhakeme alışkanlığı kazandırmak zararlı değil, aksine faydalıdır (s. 68).

Esasen raporun bu bölümünde tek parti iktidarının tarih tasarımı olan Türk Tarih Tezi'ne bir tepki gösterildiği ortadadır. Başka bir ifadeyle yakın tarih anlayışının yani Osmanlı medeniyetinin ihmal edildiğine yönelik bir sitemde bulunulmuştur. İşte bu sitem durumu şûra heyetinde rapor üzerinde tartışmaların yapıldığı bir ortamda kimilerince destek bulurken kimilerince de şiddetle reddedilmiştir.

“Demokratik Eğitim” Temalı Raporda Türk Tarih Tezi’ne Getirilen Eleştiriler ve Savunular

IV. Millî Eğitim Şûrasında ilk günden itibaren tarih öğretiminde millîliğin hedeflendiğine yönelik açıklamalar yapılmıştır. Bu konudaki ilk açıklama Beyoğlu Kız Lisesi öğretmenlerinden Emin Ali Çavlı tarafından yapılmıştır. Ona göre tarih öğretiminden beklenen amaç, millî bir gurur uyandırmak ve yaşatmak arzusudur. Aslında Çavlı’nın bahsettiği bu ülkü (MEB, 1990), Türk Tarih Tezi’nin tarih öğretimine entegre edilmesiyle yani millî tarih öğretimiyle gerçekleşebilirdi (Bahadır, 2012).

Hatırlanacağı üzere tarihçiliği milliyetçilik ilkesinin temeli olarak gören Atatürk, bunun için de Nisan 1931’de Türk Tarih Tetkik Cemiyetini -sonradan Türk Tarih Kurumu- kurmuştur (İnan, 2020). Türk Tarih Kurumunun çalışmaları ve Atatürk’ün desteği ile de “Türk Tarihinin Ana Hatları” adlı bir rehber kitap yazılmıştır (Sevük, 2008). Bu kitap temel alınarak tüm dünya milletleri içerisinde Türk’ün merkeze alındığı Türk Tarih Tezi anlayışı ortaya atılmıştır (Çora, 2021). Safa’ya (2010) göre bu ilke, Türk’ün öz benliğini, Orta Asya geleneklerini yaşatma üzerine temellendirilmiştir. En nihayetinde Türk milleti de her millet gibi kendi tarihini yazarak yorumlamak istemiş, bu da millî tarih anlayışını doğurmuştur (Orkunoğlu, 2018).

Ünlü tarihçi Bernard Lewis (1988) bu tezi, genel hatlarıyla şöyle izah etmiştir: Türklerin anayurdu olan Orta Asya tüm insanlığın beşiğidir. Beyaz ırktan olan Orta Asyalı Türkler, bazı nedenlerle dünyanın değişik yerlerine göç ederek medeniyet olgusunu yaratmışlardır. Sümerler ile Hititler Türk’tür. Anadolu en eski çağlardan beri bir Türk ülkesidir. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde 1931-1939 yılları arasında liselerde okutulan dört ciltlik tarih ders kitapları da bu tezin bir uzantısıdır (Çora, 2021). Bu kitapların ilk üç cildinde etnik Türk merkezli bir dünya tarihi tasarlamak suretiyle Türk Tarih Tezi’nin haklılığı, son cildinde ise Cumhuriyet tarihi, Türk inkılap hareketi ve Türk milletinin geleceği konuları siyasal kaygılarla işlenmiştir. Özellikle de son kitap, Türk’e karşı duranlara verilmiş bir ideolojik cevap görüntüsüyle dikkat çekmiştir (Metin, 2006). Kimlikleri kutsama amaçlı yazılan bu kitaplar, bir yönüyle de diğer milletlere karşı düşmanlık duygularını körüklemiştir (Bilgin, 2016).

Tarih öğretiminde millî meselelere dikkat çekilmesi elbette ki doğal bir haktır ancak bunun aşırısı zehirden farklı değildir. Millî meselelerde aşırıya kaçılması öğrencilerin geçmiş konusunda şüpheye düşmelerine neden olabilir. Bu durum şûra heyetinde ilk kez İstanbul Eğitim Enstitüsü Edebiyat Öğretmeni Nihat Sami

Banarlı tarafından dile getirilmiştir. Banarlı, kısaca millî tarihin tanıtılması hususunda okullarda öğrencileri şüpheye düşürmeyecek gerçeklerin öğretilmesi gerektiğini savunmuştur (MEB, 1990).

Bu meyanda Banarlı, rapordaki ifadeleri destekleyen bir tutumla "Bütün milletlerin Türk olduğu" tezini şüpheli bulmak suretiyle tabiri caizse Türk Tarih Tezi'ne eleştiri getirmiştir. Zira bu tez, ona göre abartılmış hayal dolu bir tarih anlayışını doğurmuştur. "Türk çocuğu, hayali ve nazari bir milliyetçilik duygusuyla değil, gerçek ve realist bir milliyet anlayışıyla teçhiz olunmalıdır." sözlerinin de sahibi olan Banarlı, millî tarih öğretiminde tarih ilminin doğasına sadık kalınmasının gerekliliğini belirtmiştir. Ona göre dünya milletlerinin tarihini Türk millî tarihine enjekte etmek yanlıştır. Bunun yerine dünya milletleri arasında Türk milletinin kahramanlıklarını paylaşmak daha doğrudur (MEB, 1990).

Banarlı'nın böyle bir tartışmayı başlatması bile Türk Tarih Tezi'nin belleklerde uzun süre yer edindiğini açıkça göstermektedir. Kaldı ki onun bu tutumu karşısında ilgili tezi koruma hususunda şûra heyetinde çok canlı karşı duruşlar görülmektedir (Copeaux, 2016). Bu konudaki ilk karşı duruşu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinden Prof. Dr. Enver Ziya Karal göstermiştir. Karal, şu sözleriyle Türk Tarih Tezi hakkında şûra heyetinde ileri sürülen görüşlerin dayanaksız olduğunu anlatmaya çalışmıştır:

Tarih tezimiz hiçbir vakit bütün milletleri Türk yapmak gayesi gütmemiştir. Tarih anlayışımız [...] üç merhaleden geçmiştir. Tanzimat'a kadar din tarihi okuduk. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar yalnız Osmanlı İmparatorluğu tarihini benimsedik. Cumhuriyet devrinde tam bir millî bünyeye kavuşunca millî tarihimize sahip çıktık.

Türk Tarih Tezi, Millî Mücadele'nin maneviyat alanında devamından başka bir şey değildir [...] Türklerin sarı ırktan oldukları medeniyet yaratmak kabiliyetinden mahrum buldukları iddiaları öne sürülmüştür. Bütün bu iddiaları çürütmek ve tarihi usulle reddetmek tarih tezimizin esasıdır. Yoksa bütün milletleri katiyen Türk yapmak iddiamız yoktur. Tarih tezimizin en çok tenkit edilen tarafı birçok milletlerin Orta Asya'dan geldikleri yolundaki bilgilerdir. Bu da kendi kıraat kitaplarına bile geçmiş bir gerçektir. Tarih tezimizde yalan yoktur. Fakat bu tezi tenkit edenlerde yanlış bilgiler vardır (MEB, 1990, s. 91-92).

Karal'ın bu savunusuna rağmen ilgili tez, henüz ortaya çıktığı dönemde bile birkaç kişi dışında taraftar bulamamıştır (Ortaylı, 2016). Akademik tarihcilikte, "içe kapanık, ürkek ve dayanakları bilimsel kaynaklarla beslenmeyen etnosantrizm"

olarak tanımlanan Türk Tarih Tezi (Behar, 2016), tabiri caizse ulusal benliği yüceltme (Akşin, 2016) ya da Türk'ün millî özsaygısına güç verme amaçlarıyla ortaya atılmış "gerçek, yarı gerçek ve yanlışlık karışımı" olan yeni bir üründür (Lewis, 1988).

Akademide Türk Tarih Tezi için "uyduruk" nitelendirmesini yapanlar da olmuştur. Berktaş'a (2016) göre Kemalistler, yakın tarihi es geçerek uydurdukları tarihi manipüle etmek amacındaydı. Tezin "Türk ulusuna bir gayri Osmanlı tarih bulmak." felsefesiyle kurgusal bir boyut kazandığını düşünenler de olmuştur. Bir başka ifadeyle Cumhuriyet'in öncüleri yakın dönemi yani Osmanlı tarihini inkâra yönelerek yeni bir icat ortaya koymuşlardır (Neumann, 2016).

Yine demokratik eğitim temalı komisyon raporunda Türk Tarih Tezi nedeniyle yakın tarih Osmanlı konularının ihmal edildiği yönündeki görüşler için de Karal şunları söylemiştir: "Bu fikirleri çok müphem ve mesnetsiz görüyorum. Bundan başka, demokratik eğitimde, tarihin oynayacağı rolün bu satırlarla belirtilmiş sayılamayacağını da sanıyorum" (MEB, 1990). Karal'ın tarih dersi hakkındaki bu görüşlerine Bakanlık Müfettişlerinden Sami Akyol da "Hemen hepimizin duygularına tercüman olacak surette bu konuyu izah etmişlerdir" diyerek katıldığını belirtmiştir (MEB, 1990, s. 102).

Karal'ın ve Akyol'un söylemlerine hem Tali Komisyon Başkanı Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı hem de Komisyon Sözcüsü Prof. Dr. Fethi Çelikbaş benzer şekilde cevap vermişlerdir (MEB, 1990). Kubalı, "millî tarihimizin şuurunun gençliğe kazandırılması" gerekliliğinden hareketle yakın tarih araştırmalarının mutlak surette yapılması gerektiğini rapordaki hâliyle yinelerken (MEB, 1990) Çelikbaş ise Karal'ın tarih öğretimi hususundaki düşüncelerine katıldığını, tüm tarihin tetkike muhtaç olduğundan bahisle konuya biraz daha ılımlı yaklaşarak şunları ifade etmiştir:

[...] 20. asırda İngiliz Milletler Camiası teşkilatında eski Osmanlı İmparatorluğu siyasi teşkilatından faydalandığı söylenir. Bugün bu müesseseler ve birbirleriyle olan münasebetleri ne için bir Türk âlimi tarafından ortaya konmuş olmasın. Niçin Eti ve Sümer medeniyetleri hakkında yapılan araştırmalar yanında, yakın tarihimizin de tetkiki yapılmasın. Üstelik bu tetkikler Türk tarihinin yakın devresine ait birçok kıymetli müessesenin de ortaya konulmasına hizmet edecek ve gençlerimize, millî tarihimizin devamlılığı şuurunu verecektir. Kabul edelim ki, yakın tarihimizin tetkiki biraz ihmal edilmiştir (MEB, 1990, s. 119).

Köken (2014), tüm bu yaşananların II. Dünya Savaşı'nın olumsuz ortamından kaynaklandığını, bazı hümanistlerin de bunu fırsata çevirerek Türk'ün sosyal yapısına Batı'nın Antik Çağ kültürünü enjekte etmek suretiyle Türk milletini millî kültürden uzaklaştırma heyecanına kapıldıklarını iddia etmiştir. Fortna da (2013) şimdye kadar anlatılanları, "uydurma teorilerle bellek silme teşebbüsleri" olarak değerlendirmiştir.

Elbette ki öğrencilerin yakın tarihten bihaber olarak yetiştirilmeleri ciddi bir sorundur. Özbaran'a (1998) göre tüm tarihin Atatürk dönemiyle sınırlı millî tarihten ibaret sayılması büyük bir yanıltır, bundan derhâl dönülmelidir. Türk tarihini salt Osmanlı tarihinden mürekkep görmek de doğru değildir (Keskin, 1999). Doğru olan, millî tarihin tüm dünyada olup bitenlerle karşılaştırılarak öğretiminin yapılmasıdır. En önemlisi de Cumhuriyet tarihi konularının Osmanlı Devleti ile bağ kurulması zaruretidir (Özbaran, 1998).

Nitekim gerçek tarih bilgisi, her zaman belge ve arşiv kayıtlarının kaynak olarak toplanması sonucunda elde edilmiştir. Bu açıdan geçmişi arama ve değerlendirme ödevi de tarihçiye aittir (İnan, 2020). Tarihçi de tarihi millî dürtülerle yazamaz, yazmamalıdır (Ortaylı, 1982). Cumhuriyet'in kurucusu olan Atatürk, "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana bağlı kalmazsa değişmeyen gerçek, insanlığı şaşkırtacak bir nitelik alır." sözleriyle tarihin daha da doğru belirlenmesinin ölçütünü açıklamaya çalışmıştır (Kocatürk, 2007).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

IV. Millî Eğitim Şûrasında (22-31 Ağustos 1949) demokratik eğitim temalı rapor kapsamında tek parti iktidarının resmî tarih söylemi olarak ortaya çıkan Türk Tarih Tezi'ne karşı sitemde bulunulmuştur. Bu sitem durumu, Türk'ün tarihinin uzak geçmişe götürülürken yakın geçmişinin ihmal edilmesi şeklinde ortaya çıkmış, bunun da tarihin bütününe zarar verdiği ileri sürülmüştür. Ayrıca millî tarihin devamlılığı hususunda eskiden olduğu gibi Cumhuriyet tarihinde de Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nin ifade ettiği anlamın objektif bir şekilde yazılması gerekliliği lüzumuna değinilmiş, Türk Tarih Tezi'nin dogmatik bir söylem olduğu havası verilmiştir.

Rapordaki bu ifadeler tezin millî kimlik oluşturma kaygısıyla âdeta politik bir tercihle terennüm ettiğini, bu yönüyle Osmanlı Devleti'nden kopuşu içerdiğini, bunun da Türk tarihinin bütünsel gerçekliğine zarar verdiğini ifade ediyordu. Amacı, Anadolu'nun öteden beri Türk yurdu olduğunu kanıtlamak olan Türk Tarih

Tezi'nin siyasal inşası, ortaya çıktığı dönem başta olmak üzere (Şimşek, 2013) hem şûra heyetinde hem de akademide eleştiriler almasına neden olmuştur.

"IV. Millî Eğitim Şûrasında Türk Tarih Tezi'ne Getirilen Eleştiriler ve Savunular" isimli bu çalışmada, sözü edilen raporun şûra heyetinde tartışmaya açılmasından sonra hümanist ve Türk Tarih Tezi taraftarları arasında yaşanan tartışmalara yer verilmiştir. Bu doğrultuda tezin ifade ettiği anlamın ne olduğu, ilgili şûrada bu teze hangi nedenlerle eleştiri getirildiği ya da savunulduğu, bu görüşlerin akademiye ne derecede yansıdığı belirtilmek istenmiştir.

Hakikaten bir devletin bekasında tarihe ve tarih öğretimine büyük bir rol düşmektedir. Bu yönüyle tarih, devletleri yöneten iktidarlar tarafından yönlendirilmiş, devletin uzun vadede yaşatılması uğruna iktidar sahipleri ideolojileri doğrultusunda soyut resmî tarihler icat etmişlerdir. Yeni Türkiye'de de rejimin köklerini kuvvetlendirmek amacıyla Türk Tarih Tezi denilen yeni bir ideoloji tasarlanmıştır (Safran, 2013).

Türk Tarih Tezi, Mustafa Kemal (Atatürk) döneminde gerek 1932'de gerek 1937'de toplanan Türk Tarih Kongrelerinde değerlendirilmiş, eleştirilere rağmen kabul görmüş, böylece arzu edilen fakat kimilerine göre aşırıya kaçan millî olma ülküsüne ulaşılmıştır (Ersanlı, 2021). Bu ülkü, Atatürk'ün ölümünden sonra bir başka ifadeyle İsmet İnönü döneminde gündem güne önemini yitirmeye başlamış, yerini hümanist teze bırakmıştır. Dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ile özdeşleşen hümanist tezde ise tarih anlayışındaki aşırı milliyetçilik reddedilmiş olup Türk kültürü, Yunan ve Latin kültürleriyle buluşturulmak istenmiştir (Güler, 2004).

Hümanist tez; 1939 yılında toplanan I. Maarif Şûrasının temel konularından biri olmuş, 1943 yılında toplanan II. Maarif Şûrasında ise Atatürk'ün tezi olan millî tarih ülküsüne yeniden dönülmüştür. Çok partili yaşama geçişle birlikte tezin etkisi giderek yeniden zayıflamaya başlamıştır (Dinç, 2015). Demokrasi rüzgarının estiği günlerde toplanan 1946 tarihli III. Millî Eğitim Şûrasında da Türk Tarih Tezi eleştirilere maruz kalmıştır (Copeaux, 2016). Hatta 1948 yılında toplanan IV. Türk Tarih Kongresinde yakın dönem Osmanlı tarihine dair verilen tebliğ sayısındaki artış (Sivrioğlu, 2020) hemen ertesinde toplanan IV. Millî Eğitim Şûrasında da Türk Tarih Tezi'ne getirilecek eleştirilerin habercisi olmuştur.

Gelinen noktada demokratik eğitim kavramının ilk kez değerlendirilmesi yönüyle oldukça önemli olan IV. Millî Eğitim Şûrasında (Sakaoğlu, 2018) millî tarihin tanıtılması hususunda tüm milletlerin Türk olduğu tezini şüpheli bulan Nihat Sami Banarlı, çocuklara inkârı mümkün olmayan gerçeklerin nesnel bir

şekilde öğretilmesi gerektiğini ifade etmek suretiyle tabiri caizse Türk Tarih Tezi'ne eleştiri getirmiştir (MEB, 1990). Tarihin misyon olarak millî bir çizgide yürümesi doğal olmalı ancak bu çizgi tarihin gerçeklikten bihaber yazılması demek değildir. Bir başka ifadeyle tarih "inkâr" metoduyla yazılmamalıdır (Safran, 2013).

Banarlı'nın tenkiti karşısındaki ilk duruş ise DTCF'den Prof. Dr. Enver Ziya Karal'dan gelmiştir. Karal, söylenenlerin dayanaksız ve kulaktan dolma olduğunu, dolayısıyla gerçeği yansıtmadığını, Türk Tarih Tezi'nin ecnebi milletlerin haksız saldırılarına karşın haklı bir siyasi ve askeri davanın devamı olarak ortaya çıktığını belirtmiştir. Karal'ın bu yönüyle (Köken, 2014) o dönemin siyasi iktidarına özgü olan ideolojik hüviyetin yani millî tarihin (Engin, 2013) temsilcilerinden biri olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Şûra heyetinde Karal'ın bu görüşleri, Bakanlık müfettişlerinden biri olan Sami Akyol tarafından destek bulmuştur (MEB, 1990). Hüseyin Nail Kubalı ve Fethi Çelikbaş ise Osmanlı Devleti'nin siyasi, içtimai, kültürel ve askeri tarihinin kısaca yakın tarih çalışmalarının araştırılması zarureti belirtmek suretiyle biraz daha ılımlı olmak kaydıyla Banarlı'nın görüşlerini yinelemişlerdir (MEB, 1990). Bu kapsamda Türk'ün geçmişinin sadece Asya bozkırlarına kadar uzandırılan tarihten ibaret olmadığı, bu anlamda yakın dönem Osmanlı konularının ihmal edilemeyeceği sonucuna varılmıştır (Ortaylı, 1982).

Literatürde Türk Tarih Tezi'ni konu alan çalışmalar irdelendiğinde bu çalışmadaki bulgularla benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Şöyle ki şûra heyetinde "abartılmış hayal dolu bir tarih anlayışı" olarak tanımlanan Türk Tarih Tezi (MEB, 1990), akademi dünyasında "uyduruk", "kurgusal", "düzmece" vb. kavramlarla nitelendirilmiştir (Berktaş, 2016; Fortna, 2013; Neumann, 2016).

Sonuç olarak ilgili şûrada tarih derslerinde Türk Tarih Tezi'nden dolayı aşırı milliyetçi bir tutum sergilendiği, bunun da diğer milletlere karşı düşmanlığı tetiklediği (Bilgin, 2016), yine bu tezin yakın tarih araştırmalarına engel olduğu, tarihin süreklilik özelliğine zarar vererek bütünü yıktığı kanaati hasıl olmuştur (Şimşek, 2013). Şûradan çıkan bu sonuçlara karşın tez; uzun bir süre tarih eğitimine yön vermeye devam etmiştir (Şimşek, 2013). Geline nokta elde edilen bulgulardan hareketle aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Tarihî gerçekler, saptırılmadan gerçekçi ve bilimsel bir anlayışla öğretilmelidir. Zira tarih, istenen geçmişin dayatılması demek değildir.

- Yapılan ve yazılan geçmişin birbiriyle tutarlı olması önemsenerek, kısaca “tarihin bütünü” ilkesine riayet edilerek olaylar öğrencilere bağlantılı bir şekilde aktarılabilir.
- Millî şuuru benimseyen/içselleştiren ve dünya barışını önceleyen bireyler yetiştirmek bir hedef olabilir.
- Tarih eğitiminin Atatürk dönemiyle sınırlı millî tarihten ibaret sayılması yerine Cumhuriyet öncesi dönemler de dikkate alınarak millî tarihin tüm dünyada olup bitenlerle karşılaştırılarak öğretimi yapılabilir.

Etik Beyan

“IV. Millî Eğitim Şûrasında Türk Tarih Tezi’ne Getirilen Eleştiriler ve Savunular” başlıklı makalenin özgün bir araştırma olduğunu; araştırmanın bütün aşamalarında (hazırlık, literatür taraması, veri toplama, veri analizi, sunum) bilimsel etik, ilke ve kurallara uygun davrandığımızı; bu çalışma kapsamında yararlanılan eserlerin tamamına kaynakçada yer verdiğimizizi; verileri kullanırken veriler üzerinde bir değişiklik yapmadığımızı; araştırmanın intihal içermediğini; [Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi](#) ile [Yayın Etiği Komitesi \(COPE\) İlkelerinin](#) tüm şartlarını ve koşullarını kabul ederek etik görev ve sorumluluklara riayet ettiğimizi beyan ederiz. Araştırmamızla ilgili beyanımıza aykırı herhangi bir durumun saptanması durumunda ortaya çıkabilecek ahlaki ve hukuki bütün sonuçları kabul edeceğimizi beyan ederiz.

Bu çalışma hâlihazırda yazımı bitmek üzere olan “II. ve IV. Millî Eğitim Şûrasında Tarih Dersleri ve Millî Tarih Algısı” isimli yüksek lisans tez çalışmasından hareketle üretilmiştir.

Etik Kurul Onayına Gerek Olmadığına Dair Beyan

“IV. Millî Eğitim Şûrasında Türk Tarih Tezi’ne Getirilen Eleştiriler ve Savunular” başlıklı makalenin herhangi bir deneysel veri toplama süreci, katılımcı görüşmesi ya da gözlemi içermemektedir. Bu bağlamda, çalışmanın türü gereği etik kurul izni gerektirmediğini, araştırma sürecinin akademik etik kurallara uygun şekilde yürütüldüğünü beyan ederiz.

Çıkar Çatışması Beyanı

“IV. Millî Eğitim Şûrasında Türk Tarih Tezi’ne Getirilen Eleştiriler ve Savunular” başlıklı makalenin hiçbir şahıs, kurum ve kuruluş ile bir çıkar çatışması bulunmadığı gibi yazarlar arasında da bir çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkı Beyanı

"IV. Millî Eğitim Şûrasında Türk Tarih Tezi'ne Getirilen Eleştiriler ve Savunular" başlıklı makalenin yazarları olarak katkı oranlarının aşağıda belirtildiği gibi olduğunu beyan ederiz.

1. Fikir/kavram (araştırma için fikir ya da hipotezin oluşturulması)
2. Tasarım/dizayn (araştırma sonucuna ulaşmak için yöntemin planlanması)
3. Denetleme/danışmanlık (araştırmanın organizasyonu ve seyrinin gözetimi için sorumluluk alınması)
4. Kaynaklar (araştırma için personel, katılımcı, mekân, finansal kaynak, araç gereç sağlanması)
5. Malzemeler (araştırma için malzeme temin edilmesi)
6. Veri toplama/işleme (araştırma verisinin toplanması ve verinin işlenmesi)
7. Analiz/yorum (verinin analiz edilmesi ve yorumlanması)
8. Literatür taraması (literatür taraması için sorumluluk alınması)
9. Makale yazımı (araştırmanın tümü veya asıl bölümünün yazımı için sorumluluk alınması)
10. Eleştirel inceleme (araştırmayı teslim etmeden önce sadece imla ve dil bilgisi açısından değil, aynı zamanda entelektüel ve akademik içerik açısından araştırma üzerinde eleştirel inceleme yapılması)

Tablo 4

Yazar Katkı Beyanı

Katkı veren yazar	Katkı türü ve katkı oranı
Emrah Kaya	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 %50
Neslihan Altuncuoğlu	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 %50

Destek ve Teşekkür Beyanı

"IV. Millî Eğitim Şûrasında Türk Tarih Tezi'ne Getirilen Eleştiriler ve Savunular" başlıklı makale için herhangi bir destek ve teşekkür beyanımız bulunmamaktadır.

Kaynakça

Adivar, A. (1949, 26, Ağustos). Liseler ve olgunluk. *Akşam*, 1-2. <https://www.gastearsivi.com/gazete/aksam/1949-08-26/1> adresinden 23 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

- Akşin, S. (2016). Tarih öğretimimizde temel paradigma sorunu. S. Özbaran (Haz.), *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Buca Sempozyumu (29 Eylül-1 Ekim 1994)* (s. 62-68). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Akyüz, Y. (2021). *Türk eğitim tarihi* (34. Baskı). Pegem Akademi.
- Bahadır, O. (2012, 20, Nisan). Kadro dergisine göre Türk Tarih Tezi. *Cumhuriyet Bilim Teknoloji*, 1309, 11. <https://egazete.cumhuriyet.com.tr/oku/4199/2012-04-20/0> adresinden 23 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299> adresinden 30 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- Behar, B.E. (2016). Tarih öğretiminde Türk dünyası. S. Özbaran (Haz.), *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Buca Sempozyumu (29 Eylül-1 Ekim 1994)* (s. 196-211). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Berktaş, H. (2016). Dünyada ve Türkiye’de tarihçiliğin durumu ve ‘dilinin evrenselleşmesi’ üzerine düşünceler. S. Özbaran (Haz.), *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Buca Sempozyumu (29 Eylül-1 Ekim 1994)* (s. 69-86). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Bilgin, N. (2016). Kimlik arayışı olarak resmi tarih. S. Özbaran (Haz.), *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Buca Sempozyumu (29 Eylül-1 Ekim 1994)* (s. 107-122). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Copeaux, E. (2016). *Tarih ders kitaplarında (1931-1993) Türk Tarih Tezi’nden Türk-İslam sentezine* (3. Baskı). (A. Berktaş, Çev.). İletişim Yayınları.
- Çağlar, K.Ö. (1949, 31, Ağustos). Demokratik terbiyenin lüzum ve ehemmiyeti. *Akşam*, 4. <https://www.gastearsivi.com/gazete/aksam/1949-08-31/4> adresinden 3 Şubat 2024 tarihinde alınmıştır.
- Çora, A.N. (2021). *Atatürk kayıp kıta mu ve Türk Tarih Tezi, güneş dil teorisi* (2. Baskı). Sonçağ Yayıncılık.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA). (1949, 27, Temmuz). Fon Kodu: 30.1.0.0. Yer No 12-72-4.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA). (1949, 3, Ağustos). Fon Kodu: 30.1.0.0. Yer No: 12-72-6.
- Dinç, S. (2015). *Türk eğitim tarihinde yapılan millî eğitim şûraları ve uygulamaları (1939-1960)*. Akademişyen Kitabevi.
- Engin, V. (2013). II. Meşrutiyet döneminde ilkokullarda tarih eğitimi müfredatı. C. Bayram, K. Özçetin ve A. Vurgun (Ed.), *Avrasya’da Türk Dili ve Tarihi Eğitimi Sempozyumu Bildiriler* (s. 243-253). Şen Yıldız Yayıncılık.
- Ersanlı, B. (2021). *İktidar ve tarih Türkiye’de “resmî tarih” tezinin oluşumu (1929-1937)* (8. Baskı). İletişim Yayınları.
- Fortna, B.C. (2013). *Geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemlerinde okumayı öğrenmek* (1. Baskı). (M. Beşikçi, Çev.). Koç Üniversitesi Yayınları.

- Görener, O.K. (1949, 27, Ağustos). Demokrasi münakaşası. *Akşam*, 4. <https://www.gastearsivi.com/gazete/aksam/1949-08-27/4> adresinden 31 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Güler, A. (2004). *Türk eğitim politikalarının tarihsel süreci*. Yeryüzü Yayınevi.
- İlknur, M. (2007, 31, Aralık). Uluslaşma sürecinde eğitim seferberliği. *Cumhuriyet*, 9. <https://egazete.cumhuriyet.com.tr/oku/192/2007-12-31/0> adresinden 23 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- İnan, A. (1989). *Atatürk'ten mektuplar* (2. Baskı). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İnan, A. (2020). *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk devrimi* (6. Baskı). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kabapınar, Y. (1992). Başlangıçtan günümüze Türk Tarih Tezi ve lise kitaplarına etkisi. *Çağdaş Türiyat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 143-177.
- Kaplan, İ. (1999). *Türkiye'de millî eğitim ideolojisi* (8. Baskı). İletişim Yayınları.
- Keskin, M. (1999). *Atatürk'ün millet ve milliyetçilik anlayışı*. Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Keskin, Y. (2012). Millî eğitim bakanı Hasan Âli Yücel döneminde ortaokul-lise tarih programları ve ders kitaplarındaki dönüşüm. *Akademik Bakış Dergisi*, 30, 1-22.
- Kocatürk, U. (2007). *Atatürk'ün fikir ve düşünceleri* (3. Baskı). Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Köken, N. (2014). *Cumhuriyet dönemi tarih anlayışları ve tarih eğitimi (1923-1960)*. Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Kuşçi, A. (2021). Arşiv belgelerine göre ikinci Türk tarih kongresi (20-25 Eylül 1937). *BELLEK Uluslararası Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 177-191. <https://doi.org/10.52735/bellek.1014472> adresinden 30 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- Lewis, B. (1988). *Modern Türkiye'nin doğuşu* (3. Baskı). (M. Kıratlı, Çev.). Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Maarif şûrasında. (1949, 26, Ağustos). *Ulus*, 2. <https://www.gastearsivi.com/gazete/ulus/1949-08-26/2> adresinden 23 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Maarif şûrası dün açıldı. (1949, 23, Ağustos). *Akşam*, 1. <https://www.gastearsivi.com/gazete/aksam/1949-08-23/1> adresinden 22 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Metin, C. (2006). T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının ortaöğretimde öğretimi: ders kitaplarının değerlendirilmesi. Y. Doğaner (Ed.), *Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi (10-11 Kasım 2005)* (s. 45-56). Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1990). Dördüncü millî eğitim şûrası (22-31 Ağustos 1949). Millî Eğitim Basımevi.
- Millî eğitim şûrası. (1949, 30, Ağustos). *Ulus*, 4. <https://www.gastearsivi.com/gazete/ulus/1949-08-30/4> adresinden 23 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

- Neumann, C. K. (2016). Tarihin yararı ve zararı olarak Türk kimliği: bir akademik deneme. S. Özbaran (Haz.), *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Buca Sempozyumu (29 Eylül-1 Ekim 1994)* (s. 98-106). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Okumuş, O. (2015). Tarih derslerinde demokrasi ve insan hakları (mevcut durum ve yapılması gerekenler). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39), 703-709.
- Oral, M. (2015). *Türk ulusunun inşası ortak tarih söylemi* (1. Baskı). Yeni İnsan Yayınevi.
- Orkunoglu, Y. (2018). *Marksizm, milliyetçilik ve demokratik ulus*. İletişim Yayınları.
- Ortaylı, İ. (1982). *Gelenekten geleceğe*. Hil Yayın.
- Ortaylı, İ. (2016). Tarih öğretimi için yazılacak kitaba ilişkin sorunlar. S. Özbaran (Haz.), *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Buca Sempozyumu (29 Eylül-1 Ekim 1994)* (s. 43-51). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Özbaran, S. (1998). Türkiye’de tarih eğitimi ve ders kitapları üstüne düşünceler. A. Berktaş ve H. C. Tuncer (Haz.), *Tarih Eğitimi ve Tarihte “Öteki” Sorunu 2. Uluslararası Tarih Kongresi (8-10 Haziran 1995)* (s. 61-69). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Öztürk, M. (2022). Tarih ve ideoloji. A. Bedir, B. Soykan ve U.C.D. İmamoğlu (Haz.), *Uluslararası Prof. Dr. Halil İnalçık Tarih ve Tarihçilik Sempozyumu Bildiriler I* (s. 257-273). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Safa, P. (2010). *Türk inkılabına bakışlar*. Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Safran, M. (2010). Cumhuriyet dönemi eğitim politikaları ve tarih öğretimi. M.A. Parlak (Haz.), *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu* (s. 395-406). Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Safran, M. (2013). 21. yüzyılda öğretmenlik, tarih öğretmenleri ve tarih programlarından beklentiler. C. Bayram, K. Özçetin ve A. Vurgun (Ed.), *Avrasya’da Türk Dili ve Tarihi Eğitimi Sempozyumu Bildiriler* (s. 219-223). Şen Yıldız Yayıncılık.
- Sak, R., Sak, İ.T.Ş., Şendil, Ç.Ö. ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. <https://doi.org/10.33400/kuje.843306> adresinden 30 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- Sakaoglu, N. (2018). *Türkiye eğitim tarihi* (1. Baskı). Alfa Yayınları.
- Sevük, İ. H. (2008). *Atatürk’le beraber*. L. Tınç (Haz.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sivrioğlu, U.T. (2020). Arkeolojiden antropolojiye Türk tarih tezi. A. Şimşek (Ed.), *Türk Tarihçiliğinde Tezler/Teoriler* (s. 17-48). Yeniinsan Yayınevi.
- Şimşek, A. (2013). Geçen yüzyılda Türkiye’de tarih dersleri. C. Bayram, K. Özçetin ve A. Vurgun (Ed.), *Avrasya’da Türk Dili ve Tarihi Eğitimi Sempozyumu Bildiriler* (s. 224-234). Şen Yıldız Yayıncılık.
- Tekeli, İ. (2016). Küreselleşen dünyada tarih öğretiminin amaçları neler olabilir? S. Özbaran (Haz.), *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Buca Sempozyumu (29 Eylül-1 Ekim 1994)* (s. 34-42). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Toprak, Z. (2015). *Darwin’den Dersim’e cumhuriyet ve antropoloji* (3. Baskı). Doğan Kitap.